

УДК 657.6:338.22

І. В. Свиноус,

д. е. н., професор, Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0346-1596>

Н. М. Присяжнюк,

к. вет. н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4737-0143>

О. І. Слободенюк,

к. б. н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6966-9277>

О. Ю. Гаврик,

к. е. н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9816-0253>

Н. І. Свиноус,

доктор філософії в галузі менеджменту, асистент,

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3640-0519>

DOI: 10.32702/2306-6792.2022.19.18

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Svynous,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Bila Tserkva National Agrarian University

N. Prysiazhniuk,

PhD in Veterinary Sciences, Associate Professor, Bila Tserkva National Agrarian University

O. Slobodeniuk,

PhD in Biological Sciences, Associate Professor, Bila Tserkva National Agrarian University

O. Havryk,

PhD in Economics, Associate Professor, Bila Tserkva National Agrarian University

N. Svynous,

PhD in Management, Assistant, Bila Tserkva National Agrarian University

ORGANIZATIONAL APPROACHES TO THE FORMATION OF THE INTERNAL AUDIT SYSTEM OF BUSINESS ENTITIES

Стаття присвячена проблема організації системи внутрішнього аудиту суб'єктів підприємницької діяльності. Встановлено, що нині внутрішній контроль набуває ширшого характеру та охоплює всі різноманітні ризики, пов'язані з діяльністю підприємства. Одним із видів внутрішнього контролю є внутрішній аудит. Наявність у компанії відділу (департаменту) внутрішнього аудиту, є позитивним сигналом для потенційних інвесторів та кредиторів та підвищує інвестиційну привабливість компанії. Добре налагоджена робота департаменту внутрішнього аудиту сприяє підвищенню конкурентоспроможності бізнесу та допомагає мінімізувати різні ризики, пов'язані з діяльністю підприємства. Внутрішній аудит необхідний як власникам, а й менеджменту компанії. Завдання менеджерів — керувати бізнесом, досягаючи поставленої мети найбільш ефективним чином. Успішність виконання цього завдання залежить значною мірою від двох факторів: 1) чи володіє менеджер інформацією, необхідною для прийняття правильних управлінських рішень; 2) чи існує ефективна система контролю виконання прийнятих рішень.

Правильний вибір об'єктів внутрішнього аудиту дозволяє своєчасно виявляти та запобігати можливим втратам організації, що збільшує значущість системи внутрішнього аудиту в ефективній діяльності організації.

Внутрішній аудит є джерелом інформації, що допомагає менеджеру об'єктивно оцінити якість виконання прийнятих управлінських рішень, а значить і оцінити надійність функціонування системи внутрішнього контролю. А чим більша компанія, чим більше відокремлених підрозділів вона має, тим більше затребуваною буде функція незалежної оцінки стану контролю та одночасно функція об'єктивного інформаційного джерела, якою і є внутрішній аудит.

Таким чином, наявність такої функції внутрішнього аудиту як незалежна оцінка стану контролю дозволяє утвердитися на думці, що внутрішній аудит не є частиною внутрішнього контролю. Це відокремлений вид контролю.

Неприпустимо включати внутрішній аудит у складі системи внутрішнього контролю, оскільки це суперечить основним вимогам формальної логіки.

Отже, внутрішній аудит це вид контролю взагалі, а не вид внутрішнього контролю.

Не можна змішувати поняття "внутрішній аудит" та "внутрішній контроль". Внутрішній аудит за своєю природою — це, насамперед, контроль для власника і потім для менеджера, й у його функції входить оцінка надійності функціонування системи внутрішнього контролю організації.

Значення системи внутрішнього аудиту загалом полягає у забезпеченні керівництва організації підтримки у досягненні поставлених цілей та підвищення ефективності процесів контролю та управління. Аналіз даних про стан системи внутрішнього аудиту в організаціях дозволив дати більш чітке розуміння про функціонування даних систем, основних користувачів результатами їх діяльності, показники оцінки ефективності діяльності, негативні фактори, що впливають на їх роботу, а також про рівень взаємодії систем внутрішнього аудиту з підрозділами, що здійснюють захисні функції підприємств.

The article is devoted to the problem of organizing the internal audit system of business entities. It has been established that now internal control is gaining a broader character and covers all the various risks associated with the company's activities. One of the types of internal control is internal audit. The presence of an internal audit department (department) in the company is a positive signal for potential investors and creditors and increases the investment attractiveness of the company. The well-established work of the internal audit department contributes to increasing business competitiveness and helps to minimize various risks associated with the company's activities. Internal audit is necessary for both the owners and the management of the company. The task of managers is to manage the business, achieving the set goal in the most efficient way. The success of this task depends largely on two factors: 1) whether the manager has the information necessary to make the right management decisions; 2) whether there is an effective control system for the implementation of the decisions made.

The correct choice of internal audit objects allows timely detection and prevention of possible losses of the organization, which increases the importance of the internal audit system in the effective operation of the organization.

Internal audit is a source of information that helps the manager to objectively evaluate the quality of the implementation of the management decisions made, and therefore to evaluate the reliability of the functioning of the internal control system. And the larger the company, the more separate divisions it has, the more in demand the function of independent assessment of the state of control will be and at the same time the function of an objective information source, which is the internal audit.

Thus, the presence of such an internal audit function as an independent assessment of the state of control allows us to establish the opinion that internal audit is not part of internal control. This is a separate type of control.

It is unacceptable to include internal audit as part of the internal control system, as it contradicts the basic requirements of formal logic.

Therefore, internal audit is a type of control in general, and not a type of internal control.

The concepts of "internal audit" and "internal control" should not be confused. Internal audit by its nature is, first of all, a control for the owner and then for the manager, and its function includes an assessment of the reliability of the functioning of the organization's internal control system.

The value of the internal audit system in general consists in providing the management of the organization with support in achieving the set goals and increasing the effectiveness of the control and management processes. The analysis of data on the state of the internal audit system in organizations made it possible to provide a clearer understanding of the functioning of these systems, the main users and the results of their activities, performance evaluation indicators, negative factors affecting their work, as well as the level of interaction of internal audit systems with divisions, that perform protective functions of enterprises.

Ключові слова: внутрішній аудит, контроль, суб'єкт підприємницької діяльності, управління, інформація.

Key words: internal audit, control, business entity, management, information.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нині внутрішній контроль набуває ширшого характеру та охоплює всі різноманітні ризики, пов'язані з діяльністю суб'єкта господа-

рування. Одним із видів внутрішнього контролю є внутрішній аудит. Наявність у компанії відділу (департаменту) внутрішнього аудиту, є позитивним сигналом для потенційних інве-

сторів та кредиторів та підвищує інвестиційну привабливість підприємства. Добре налагоджена робота департаменту внутрішнього аудиту сприяє підвищенню конкурентоспроможності бізнесу та допомагає мінімізувати різні ризики, пов'язані з діяльністю підприємства

Внутрішній аудит є важливим інструментом керівництва компанії для моніторингу ефективності та надійності систем корпоративного управління, внутрішнього контролю та управління ризиками, для аналізу та оцінки ступеня досягнення компанією поставлених цілей та завдань.

Корпоративне управління стало найважливішим чинником підвищення ринкової вартості будь-якої респектабельної компанії, що вважає себе, розраховує на міжнародні інвестиції і присутність на світових фінансових ринках.

Необхідність створення служби внутрішнього аудиту впливає із проблем, пов'язаних із "ефектом масштабу". У міру зростання масштабів діяльності організації поверхні управління, що розділяють адміністративний апарат та рівні управління, що реалізують робочі програми, стають більш численними. Це створює проблему обміну інформацією та посилює ймовірність прийняття різними ланками управління рішень, що суперечать один одному. При цьому важко контроль з боку вищого керівництва, що значно збільшує кількість помилок і зловживань.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вагомий внесок у розвиток внутрішнього контролю у системі управління підприємством зробили такі науковці, як В. Д. Андрєєв, М. Т. Білуха, І. А. Бланк, В. В. Бурцев, Т. А. Бутинець, Б. І. Валуєв, Г. М. Давидов, І. К. Дрозд, Є. В. Калюга, В. Ф. Максимова, В. П. Пантелеєв, С. М. Петренко, О. А. Петрик, Ю. Б. Слободяник, Б. Н. Соколов, Н. С. Шалімова та ін. Попри високий рівень розробок цих авторів, варто наголосити на відсутності цілеспрямованих і комплексних напрацювань у сфері обліку та внутрішнього контролю в суб'єктах господарювання з огляду на галузеву специфіку їх діяльності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

На основі узагальнень результатів досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців запропонувати теоретичні підходи та практичні рекомендації щодо розвитку системи внутрішнього аудиту на підприємстві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інститут Внутрішніх Аудиторів (The Institute of Internal Auditors, USA), що є найбільшою у світі професійною асоціацією внутрішніх аудиторів, дає таке визначення внутрішнього аудиту: "Внутрішній аудит є діяльністю з надання незалежних та об'єктивних гарантій та консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності організації. Внутрішній аудит допомагає організації досягти поставлених цілей, використовуючи систематизований та послідовний підхід до оцінки та підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління" [1].

Необхідно зазначити, що цілями внутрішнього аудиту є:

- забезпечення повноти та достовірності всіх видів фінансової звітності
- забезпечення збереження активів підприємства
- забезпечення ефективного використання всіх видів ресурсів суб'єкта господарювання
- забезпечення своєчасного виявлення фінансових та операційних ризиків в діяльності підприємницької структури.

Отже, одним із найважливіших аспектів діяльності внутрішніх аудиторів є виявлення всіх ризиків при розробці нових проектів, а також розробка рекомендацій, які допоможуть уникнути цих ризиків та дозволять мінімізувати можливі витрати.

Саме тому внутрішній аудит переростає з функції, орієнтованої на перевірку фінансової звітності та мінімізацію податкового навантаження, на виконання контрольної функції, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства.

Внутрішній аудит необхідний як власникам, а й менеджменту суб'єкта господарювання. Завдання менеджерів — керувати бізнесом, досягаючи поставленої мети найбільш ефективним чином. Успішність виконання цього завдання залежить значною мірою від двох факторів: 1) чи володіє менеджер інформацією, необхідною для прийняття виважених управлінських рішень; 2) чи існує ефективна система контролю за їх виконанням.

Саме менеджери, для яких управління бізнесом є частиною повсякденної виробничої діяльності, завжди здатні об'єктивно оцінити ситуацію. Навіть якщо він вважає, що ефективно контролює всі процеси, у нього, як правило, немає часу та специфічних навичок для збирання та структурування відповідної інформації. Внутрішній аудит, по суті своєї роботи, має

інформацію щодо всіх аспектів діяльності компанії та інструментарію для узагальнення та аналізу даних, тому тісна взаємодія з внутрішнім аудитом підвищує ефективність прийняття рішень менеджментом [2]. Внутрішній аудит є тим об'єктивним джерелом інформації, яке допомагає менеджеру по-новому поглянути на речі та оцінити якість виконання прийнятих управлінських рішень.

Таким чином, підрозділи внутрішнього аудиту є нині необхідною умовою для продуктивної та повноцінної життєдіяльності суб'єкта підприємницької діяльності.

Система внутрішнього аудиту складається з сукупностей організаційної структури, методик, процедур його проведення, включаючи їхнє документальне оформлення.

Для збільшення віддачі на кожен вкладену гривню система внутрішнього аудиту повинна виконувати комплекс заходів, спрямованих на:

- перевірку доцільності та ефективності вчинених фактів господарської діяльності;
- оцінку достовірності інформації;
- дотримання норм чинного законодавства;
- збереження активів підприємства, а також ефективності економічної діяльності системи внутрішнього контролю;
- всебічний аналіз ефективності діяльності підприємства у частині управління ризиками та процесів, спрямованих на їх зниження;
- перевірку слідування керівництва основним принципам управління, пошук шляхів підвищення ефективності діяльності підрозділу внутрішнього аудиту;
- своєчасне забезпечення інформацією керівництво організації, консультування та надання рекомендацій щодо запобігання або зниження ризиків до мінімально допустимого рівня.

При цьому важливо сказати про те, що застосування системи внутрішнього аудиту передбачає постійне функціонування, що здійснюється на регулярній основі. При цьому разові перевірки не можуть вважатися системою і покликані вирішувати точкові завдання, що виникають у певний період часу.

Складовими системи внутрішнього аудиту виступають:

- суб'єкти та об'єкти внутрішнього аудиту;
- нормативно-правова база;
- процедури та методи проведення внутрішнього аудиту;
- інформаційна база;
- матеріально-технічна база;

— кадрове забезпечення внутрішнього аудиту;

— прями та зворотні зв'язки елементів системи внутрішнього аудиту.

Роль кожного елемента має ключове значення у побудові вищезазначеної системи та визначає її ефективність. Для ухвалення рішення про створення системи внутрішнього аудиту, необхідно проаналізувати безліч факторів, насамперед таких, як: структура організації, розмежування функцій володіння та управління організацією, місцезнаходження дочірніх підприємств та філій, рівень ризику, властивого конкретній діяльності, а також напрями та масштаби фінансово-господарську діяльність організації.

Суб'єктами внутрішнього аудиту виступає або структурний підрозділ у вигляді служби, відділу, або особа — внутрішній аудитор. Рішення про вид суб'єкта внутрішнього аудиту організація приймає самостійно виходячи із витрат на її утримання, організаційної структури, поставлених завдань.

Об'єктом внутрішнього аудиту може стати як підприємство в цілому, і її структурні підрозділи чи окремі напрями діяльності. Вибір об'єктів, підданих перевірці, здійснюється: виходячи з плану проведення аудиторської перевірки, за разовими дорученнями керівництва суб'єкта господарювання, виходячи з ризикорієнтованого підходу [3]. Правильний вибір об'єктів внутрішнього аудиту дозволяє своєчасно виявляти та запобігати можливим втратам організації, що збільшує значущість системи внутрішнього аудиту в ефективній діяльності підприємства.

З метою регламентації діяльності системи внутрішнього контролю видається локальний нормативний акт — "Положення про внутрішній аудит". У цьому документі закріплюються основні положення щодо діяльності системи внутрішнього аудиту. У цьому положенні, зокрема, прописується якимось структурним підрозділом або особою здійснюватиметься внутрішній аудит. Вибір процедур та методів здійснення внутрішнього аудиту залежить від цілей та завдань, що ставляться перед суб'єктом аудиту керівництвом компанії, та вибираються індивідуально для кожного напрямку діяльності [4]. Правильно обрані процедури та методи сприяють ефективності діяльності системи внутрішнього аудиту.

Інформаційна база системи внутрішнього аудиту складається з даних, що містяться в документах бухгалтерського обліку та звітності, а також нормативних правових актів, що рег-

ламентують ведення обліку та складання звітності. Також до інформаційного забезпечення належать сучасні довідкові системи, доступ до бухгалтерських комп'ютерних програм, спеціалізовані журнали, що виписуються.

Матеріальна база співробітників системи внутрішнього аудиту передбачає повну забезпеченість їхньої діяльності, починаючи з надання індивідуального робочого місця, і закінчуючи письмовим приладдям.

Кадрове забезпечення системи внутрішнього аудиту потребує висококваліфікованих фахівців, які мають відповідний досвід роботи. Тому підбору кадрів при створенні системи внутрішнього аудиту слід приділяти підвищену увагу з боку менеджменту. В якості аудиторів повинні працювати висококваліфіковані кадри, які мають відповідну професійну освіту. Кваліфікація співробітника повинна підтверджуватися шляхом сертифікації, яка передбачає щорічне підвищення кваліфікації [5].

Ефективне функціонування системи внутрішнього аудиту багато в чому визначається наявністю прямих та зворотних зв'язків між суб'єктом внутрішнього аудиту, керівництвом та структурними підрозділами підприємств. Суб'єкт внутрішнього аудиту незалежний, підпорядковується та підзвітний у своїй діяльності лише керівництву компанії, що говорить про зворотний зв'язок. Прямі зв'язки мають на увазі відносини між підрозділом внутрішнього аудиту та структурними підрозділами.

Внутрішній аудит є важливим компонентом управління у разі поділу функцій володіння та управління. Саме у цьому випадку, з метою зниження підприємницьких ризиків та залучення інвестицій, менеджмент підприємства розробляють стратегію розвитку діяльності. І в такій ситуації управління підприємством здійснюється на договірній основі кваліфікованим менеджером. При цьому особливої актуальності набуває питання контролю з боку власників та керівництва за діяльність усіх виробничих процесів.

Особливо хотілося б відзначити значущість взаємодії аудиторів з власниками та учасниками бізнес-процесів, оскільки залучення працівників, які безпосередньо обслуговують процес, дозволяє розробити заходи, у тому числі контрольні процедури, спрямовані на підвищення ефективності системи внутрішнього контролю. Відповідаючи очікуванням основних замовників, ради директорів, менеджменту, внутрішні аудитори здійснюють їх консультування щодо виконання плану заходів за резуль-

татами проведених перевірок, удосконалення процесів управління ризиками, системи внутрішнього контролю.

Система внутрішнього аудиту потрібна також і самому менеджменту. Управлінський персонал не завжди здатний належним чином оцінювати ситуацію, що склалася, і прийняти важене рішення. У цьому випадку основним інструментом узагальнення та аналізу даних по в межах підприємства виступає внутрішній аудит.

Внутрішній аудит особливо важливий для холдингів, що мають розгалужену мережу філій. У цьому випадку головна організація через систему внутрішнього аудиту отримує можливість своєчасно збирати та обробляти інформацію про діяльність своїх філій та/або дочірніх організацій. У свою чергу, філії та/або дочірні організації також здатні отримати користь від внутрішнього аудиту. У них виникає можливість краще зрозуміти політику та процедури головної організації. Незважаючи на те, що в нашій країні впровадженню систем внутрішнього аудиту не приділяється належної уваги, рік у рік ця система продовжує розвиватися.

За даними опитування сільськогосподарських підприємств Київської, Черкаської, Вінницької та Хмельницької областей, до базових функціональних обов'язків системи внутрішнього аудиту серед респондентів станом за 2021 рік відносять такі, як, оцінка ефективності системи внутрішнього контролю, моніторинг процесу усунення недоліків, консультування уповноваженого керівництва та інші.

Виходячи з конкретних функцій, які ставляться до системи внутрішнього аудиту, а також покладених на неї завдань, залежно від масштабів діяльності суб'єктів господарювання та складності її організаційної структури, керівництво визначає в якому вигляді функціонуватиме суб'єкт внутрішнього аудиту. Його функції можуть виконувати один внутрішній аудитор, підрозділ у вигляді служби, відділу, департаменту, управління або дирекції.

При аналізі інформації, отриманої в результаті розгляду дослідження стану розвитку внутрішнього аудиту в Україні за 2021 рік, слід зазначити, що у 63% компаній — респондентів функцією внутрішнього аудиту виконує служба внутрішнього аудиту (дирекція, управління, департамент, відділ), а у 29% — служба внутрішнього контролю та аудиту (управління, департамент, відділ). Це співвідношення обумовлено більш чітким поділом функцій внутрішнь-

ого аудиту, визначенням його завдань за наявності служби внутрішнього аудиту порівняно зі службою внутрішнього контролю та аудиту. Підрозділи, що виконують функції внутрішнього аудиту, перебувають у підпорядкуванні керівництва в особі комітету з аудиту (ради директорів, директора) компанії. На даний момент понад 80% систем внутрішнього аудиту мають функціональне підпорядкування комітету з аудиту (раді директорів) компаній, що відповідає практиці, що склалася на міжнародному рівні. В результаті, цей комітет є одним із основних користувачів результатами роботи системи внутрішнього аудиту (82%). Основним користувачем, в 97% випадків, виступає вище менеджмент. У вітчизняній науковій літературі та на практиці часто не розуміється різниця між сутністю та призначенням внутрішнього аудиту та контролю. Це відбувається у зв'язку з тим, що і внутрішній аудит, і внутрішній контроль, виходячи з назв, можна вважати видами контролю, що функціонують у межах окремих суб'єктів господарювання.

Однак не варто розглядати дані поняття як синоніми, оскільки вони мають різну природу, різні сфери використання, неоднакове призначення і за своєю суттю різні.

У зарубіжній та вітчизняній економічній літературі висловлюються різні точки зору на роль внутрішнього аудиту в управлінні підприємством, співвідношення понять "внутрішній аудит" і "внутрішній контроль". Наприклад, Р. Адамс стверджує, що "...внутрішній аудит повинен розглядатися як елемент системи внутрішнього контролю, створений адміністрацією для перевірки, оцінки та подання звітності в бухгалтерському обліку та інших складових контролю господарської діяльності" [6]. Тобто як основна функція внутрішнього аудиту виділяється перевірка та оцінка бухгалтерського обліку підприємства. Дж. Робертсон розширює функції внутрішнього аудиту, включаючи його до управлінських методів контролю [7]. Однак він не пояснює такого твердження і навіть не дає чіткої характеристики об'єкта аудиту. Автори роботи "Аудит Монтгомері" виділяють функцію внутрішнього аудиторського контролю у складі методів контролю, які використовуються керівною ланкою для проведення перевірок та забезпечення нормальної діяльності [8]. Одночасно вони відносять цю функцію, поряд з діяльністю комітету, що займається питаннями аудиту, до факторів, що значно впливають на дії керівництва організації при складанні фінансових звітів. Тим самим не ставиться знак рівності між діяльністю служ-

би внутрішнього аудиту та функцією внутрішнього аудиторського контролю.

Таким чином, у першому випадку визначення "системи внутрішнього контролю" включає поняття "внутрішній аудит" (через делегування частини своїх функцій), тоді як, згідно з іншим визначенням, внутрішній аудит — це самостійна система контролю, у тому числі за надійністю функціонування системи внутрішнього контролю, тобто складається двоїсте становище внутрішнього аудиту у системі управління організацією. Але правила логіки не дозволяють розглядати внутрішній аудит одночасно як частину системи внутрішнього контролю та як оцінку надійності функціонування системи внутрішнього контролю. У цьому випадку неможливо говорити про об'єктивний і незалежний внутрішній аудит. Складається парадоксальна ситуація з організаційної точки зору.

Звернемося до визначення внутрішнього аудиту, сформульованого Міжнародним інститутом внутрішніх аудиторів, що з 1941 року є вищим органом управління діяльністю внутрішніх аудиторів. Внутрішній аудит — це діяльність з надання незалежних та об'єктивних гарантій та консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності організації. Внутрішній аудит допомагає організації досягти поставлених цілей, використовуючи систематизований та послідовний підхід до оцінки та підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління.

Під наданням гарантій розуміється заповнення власника та вищого виконавчого керівництва в ефективності та надійності систем, процесів, операцій на підставі об'єктивного аналізу аудиторських доказів. Консультації, як правило, передбачаються для лінійного керівництва, яке самостійно визначає характер та обсяги робіт внутрішніх аудиторів у цьому напрямі.

Під незалежністю у разі розуміється організаційна незалежність служби внутрішнього аудиту. Об'єктивність ж передбачає неупередженість і неупередженість у оцінках і висновках.

Щоб краще розібратися у цьому визначенні, потрібно уявляти у загальному вигляді систему корпоративного управління.

Загальними зборами акціонерів призначається найвищий орган управління — рада директорів, яка схвалює стратегію розвитку бізнесу, здійснює нагляд за діяльністю керівництва, звітує та несе відповідальність перед власниками. Існує також виконавче керівниц-

тво, яке перебуває у підпорядкуванні у ради директорів та відповідає за складання та виконання стратегії бізнесу, забезпечення щоденного виконання операцій, встановлення процедур контролю та внутрішніх правил та несе відповідальність за результати діяльності суб'єкта господарювання. При раді директорів створюється комітет з аудиту, який рекомендує раді директорів аудитора організації та взаємодіє з нею та ревізійною комісією організації. При виконавчому організації створюється служба внутрішнього аудиту, яка підзвітна зазначеному комітету та проводить перевірки з метою забезпечення ради директорів та виконавчого керівництва інформацією щодо ступеня виконання встановлених процедур контролю та адекватного управління ризиками. Ця організаційна структура показана відповідно до міжнародної практики і саме у такому варіанті може забезпечити незалежність внутрішнього аудиту.

Основною метою внутрішнього аудиту, згідно з розглянутим визначенням, є вдосконалення діяльності організації, оцінка ризиків, слабких сторін у роботі організації, розробка рекомендацій, спрямованих на покращення та підвищення ефективності систем та процесів.

Сфера діяльності внутрішнього аудиту включає 3 галузі: управління ризиками, внутрішній контроль та корпоративне управління. Таким чином, згідно з цим визначенням, однією з важливих функцій внутрішнього аудиту є незалежна оцінка стану внутрішнього контролю організації.

Слід зазначити, що слово "внутрішній" у внутрішньому аудиті та внутрішньому контролі має дещо різний відтінок.

У системі внутрішнього контролю слово "внутрішній" означає наявність усередині організації належної системи бухгалтерського обліку, відповідного контрольного середовища та засобів контролю, що реалізуються менеджерами.

Внутрішній аудит має здійснюватися також усередині підприємства, але, насамперед, з позиції власника організації, реалізації його цілей, завдань та інтересів. Тобто, виходячи з цього, для найманих менеджерів організації є зовнішнім контролем. Особливо наочно це простежується у тих організаціях, де служби внутрішнього аудиту підпорядковуються безпосередньо наглядовим органам управління.

Тому внутрішній аудит можна охарактеризувати як аудит для власників. І до його функ-

цій, насамперед, має бути віднесено перевірку дотримання сумлінності ведення справ найманими менеджерами та збереження ними активів. Це свідчить про об'єктивну необхідність використання цього виду контролю у управлінні.

Потребу внутрішнього аудиту відчувають не тільки власники, а й наймані менеджери. Завданням останніх є управління бізнесом, яке, як відомо, залежить від ступеня їх поінформованості про всі істотні аспекти при прийнятті управлінських рішень, а також від ефективності системи контролю за виконанням прийнятих рішень, що діє в організації.

Внутрішній аудит є джерелом інформації, що допомагає менеджеру об'єктивно оцінити якість виконання прийнятих управлінських рішень, а значить і оцінити надійність функціонування системи внутрішнього контролю. А чим більша компанія, чим більше відокремлених підрозділів вона має, тим більше затребуваною буде функція незалежної оцінки стану контролю та одночасно функція об'єктивного інформаційного джерела, якою і є внутрішній аудит.

ВИСНОВКИ

Таким чином, наявність такої функції внутрішнього аудиту як незалежна оцінка стану контролю дозволяє утвердитися на думці, що внутрішній аудит не є частиною внутрішнього контролю. Це відокремлений вид контролю.

Отже, внутрішній аудит це вид контролю взагалі, а не вид внутрішнього контролю.

Не можна змішувати поняття "внутрішній аудит" та "внутрішній контроль". Внутрішній аудит за своєю природою — це, насамперед, контроль для власника і потім для менеджера, й у його функції входить оцінка надійності функціонування системи внутрішнього контролю організації.

Значення системи внутрішнього аудиту загальною полягає у забезпеченні керівництва організації підтримки у досягненні поставлених цілей та підвищення ефективності процесів контролю та управління. Аналіз даних про стан системи внутрішнього аудиту в організаціях дозволив дати більш чітке розуміння про функціонування даних систем, основних користувачів результатами їх діяльності, показники оцінки ефективності діяльності, негативні фактори, що впливають на їх роботу, а також про рівень взаємодії систем внутрішнього аудиту з підрозділами, що здійснюють захисні функції підприємств.

Література:

1. Грищук С. В. Порівняльний аналіз сутності понять "внутрішньогосподарський контроль" та "внутрішній контроль". Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 22 (1). С. 69—73.

2. Штангрет А. М., Караїм М. М. Внутрішньогосподарський контроль у системі економічної безпеки підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. Вип. 2. С. 234—237.

3. Ковальчук С. П. Внутрішньогосподарський контроль в системі прийняття управлінських рішень. Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку. 2018. Вип. 3. С. 8—14.

4. Герасимович А. М. Попроцесний внутрішньогосподарський контроль в системі управління операційною діяльністю підприємства. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2016. Вип. 1. С. 23—30.

5. Янчева Л. М., Баранова А. О., Кашперська А. І. Внутрішньогосподарський контроль: організаційно-методичний аспект. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2015. Вип. 1. С. 7—18.

6. Столяр Л. Г. Внутрішньогосподарський контроль та внутрішній аудит у системі управління підприємством. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. — 2010. — Вип. 4. — С. 334—338.

7. Михайловина С. О. Внутрішньогосподарський контроль як необхідний елемент управління сільськогосподарським підприємством. Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер.: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. 2013. № 50. С. 112—116.

8. Швайка Л. А. Внутрішньогосподарський контроль в управлінні підприємством. Наукові записки [Української академії друкарства]. 2010. № 1. С. 152—157.

References:

1. Hryshuk, S.V. (2018), "Comparative analysis of the essence of the concepts "internal economic control" and "internal control"", Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, vol. 22 (1), pp. 69—73.

2. Shtanhret, A.M. and Karaim, M.M. (2016), "Internal economic control in the system of economic security of the enterprise", Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia, vol. 2, pp. 234—237.

3. Koval'chuk, S.P. (2018), "Internal economic control in the management decision-making system", Menedzhment ta pidpriemnytstvo: trendy rozvytku, vol. 3, pp. 8—14.

4. Herasymovych, A.M. (2016), "Process-by-process intra-economic control in the enterprise's operational activity management system", Bukh-halters'kyj oblik, analiz ta audyt: problemy teorii, metodolohii, orhanizatsii, vol. 1, pp. 23—30.

5. Yancheva, L.M., Baranova, A.O. and Kashpers'ka, A.I. (2015), "Internal economic control: organizational and methodical aspect", Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh, vol. 1, pp. 7—18.

6. Stoliar, L.H. (2010), "Internal economic control and internal audit in the enterprise management system", Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky, vol. 4, pp. 334—338.

7. Mykhajlovyna, S.O. (2013), "Internal economic control as a necessary element of agricultural enterprise management", Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KhPI". Ser.: Aktual'ni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodars'koi diial'nosti pidpriemstva, vol. 50, pp. 112—116.

8. Shvajka, L.A. (2010), "Internal economic control in enterprise management", Naukovi zapysky Ukrain'skoi akademii drukarstva, vol. 1, pp. 152—157.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2022 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б») Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73